

1

2

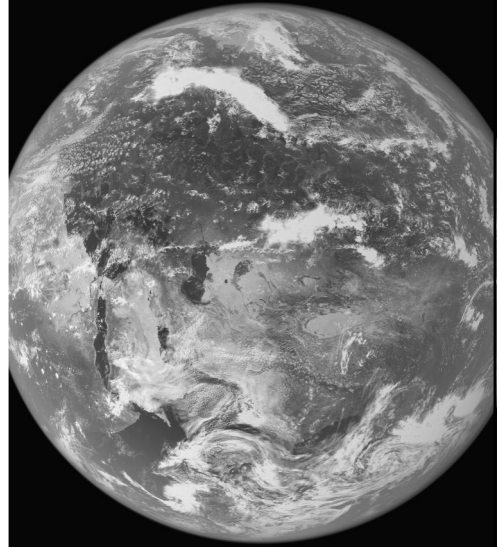
HET ANTROPOCEEN: DE NIEUWE UITDAGING VOOR HET MILIEURECHT

“The Earth System has moved well outside the range of the natural variability exhibited over the last half million years at least. ...

Human activities could ... trigger severe consequences for Earth's environment ...

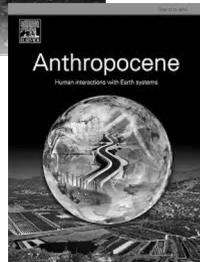
potentially switching the Earth System to alternative modes of operation that may prove irreversible and less hospitable to humans.”

2001 Amsterdam Declaration of the
International Geosphere-Biosphere Programme

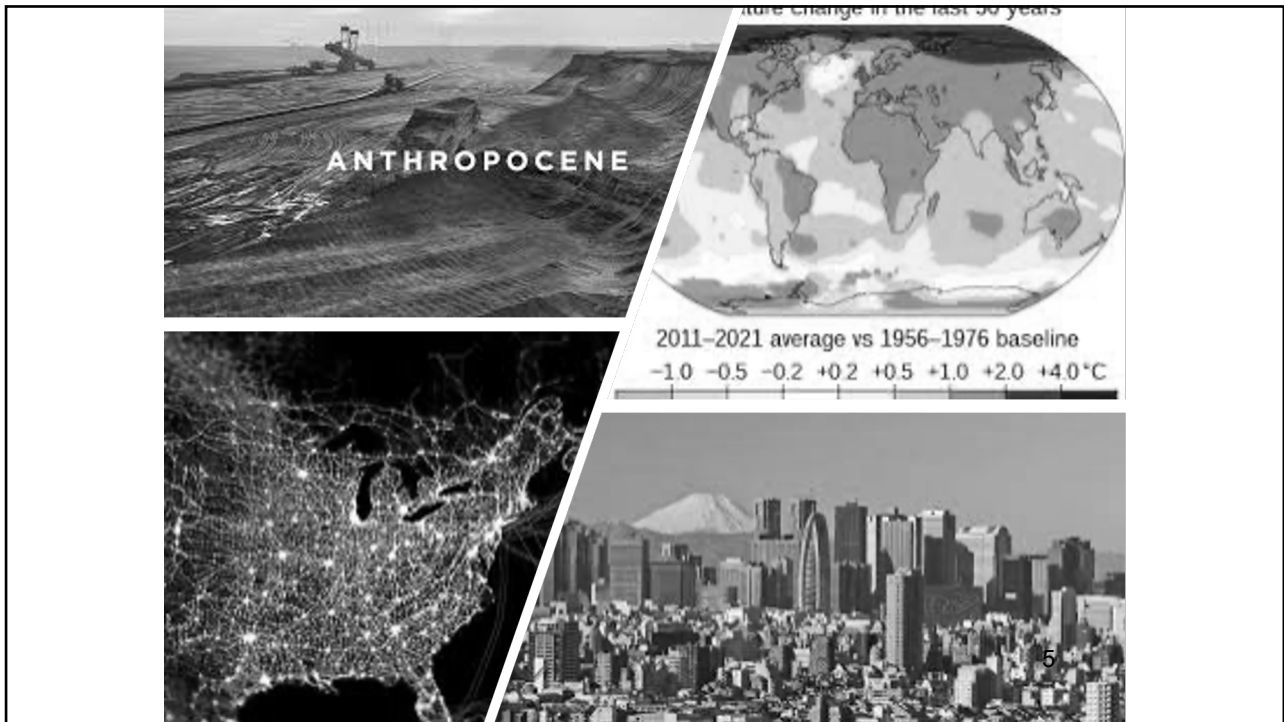

3

ANTROPOCEEN: HET HUIDIGE TIJDPERK DAT DOOR DE SPECIES MENS GEDOMINEERD WORDT.

4

5

HET EINDE VAN DE “NATUUR”?

In de sociale en geesteswetenschappen heerst een nieuw discours over het einde van de natuur en het “einde van het milieu”.

De oude binaire systemen van “mens vs. milieu” of “mens vs. natuur” worden in toenemende mate bekritiseerd.

Wat betekent dit voor het milieurecht?

Environmental Politics

ISSN: (Print) (Online) journal homepage: <https://www.tandfonline.com/loi/feep20>

The future of ‘environmental’ policy in the Anthropocene: time for a paradigm shift

Frank Biermann

6

VAN MILIEURECHT NAAR EEN “EARTH SYSTEM LAW”?

Contents lists available at ScienceDirect

Earth System Governance

journal homepage: www.sciencedirect.com/journal/earth-system-governance

Earth system law: Exploring new frontiers in legal science

Louis J. Kotzé^{a,b}, Rakhyun E. Kim^c, Catherine Blanchard^{c,d,*}, Joshua C. Gellers^e,
Cameron Holley^f, Marie Petersmann^g, Harro van Asselt^b, Frank Biermann^c, Margot Hurlbert^h

^a North-West University, South Africa

^b University of Lincoln, United Kingdom

^c Utrecht University, the Netherlands

^d Royal Netherlands Institute for Sea Research, the Netherlands

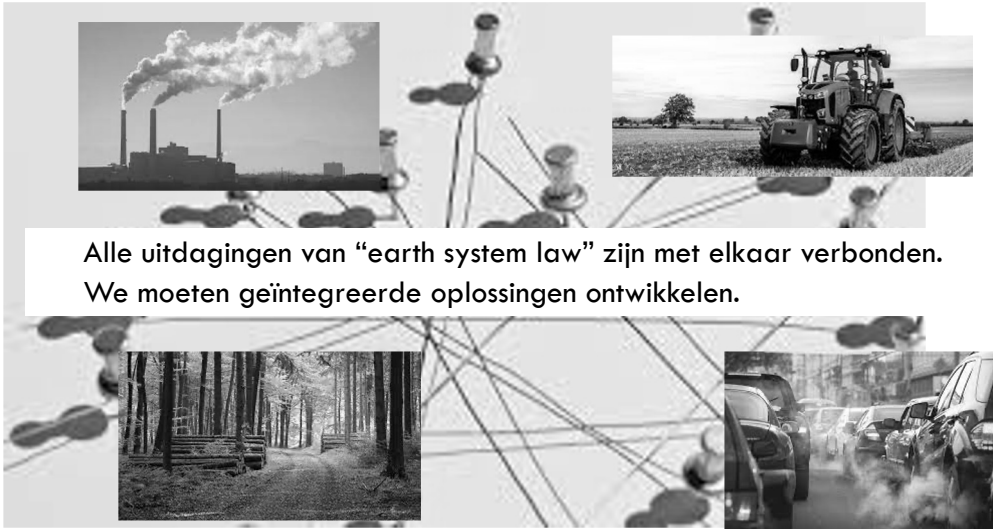
7

II. WAT ZIJN CENTRALE UITDAGINGEN VOOR HET MILIEURECHT?

8

FUNCTIONELE INTERDEPENDENTIE

Alle uitdagingen van “earth system law” zijn met elkaar verbonden.
We moeten geïntegreerde oplossingen ontwikkelen.

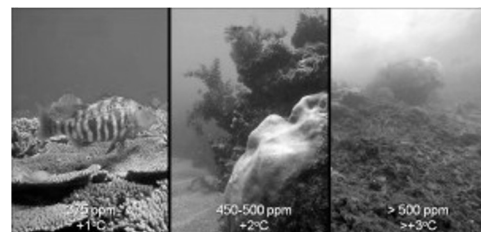
9

VOORBEELD: OCEANANVERZURING

De verzuring van de oceanen zou tot 2100 met 170% kunnen toenemen.

Wat speelt hierbij mee?

- Management van de oceanen
- Biodiversiteit
- Klimaat
- Voedselzekerheid
- Armoede en ongelijkheid
- Geopolitiek
- *Enzovoorts*

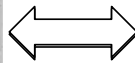
10

PLANETAIRE INTERDEPENDENTIE

“Earth system law” vereist nieuwe mondiale oplossingen en een planetaire visie. Ideeën van soevereiniteit en subsidiariteit moeten opnieuw bekeken worden.

Voorbeeld: formele herkenning van “planetary commons” of “planetary boundaries”?

Rockström, Biermann et al. in preparation.

11

TEMPORALE INTERDEPENDENTIE

In het Antropoceen treden oorzaak en effect vaak op verschillende tijdschalen op.

→ De verantwoordelijkheid van het heden voor het verleden: *compensatie & reparatie?*

→ De verantwoordelijkheid van het heden voor toekomstige generaties – e.g., inzetten op “geoengineering” voor het “hothouse earth”?

We moeten nieuwe vormen van legitimiteit en nieuwe vormen van intergenerationeel recht ontwikkelen.

12

“ANTROPOCEEN BIZAAR”:

MOGEN WE MET “DE-EXTINCTION” BEGINNEN, EN WAT BETEKENT DIT JURIDISCH?

17

NORMATIEVE ONZEKERHEID

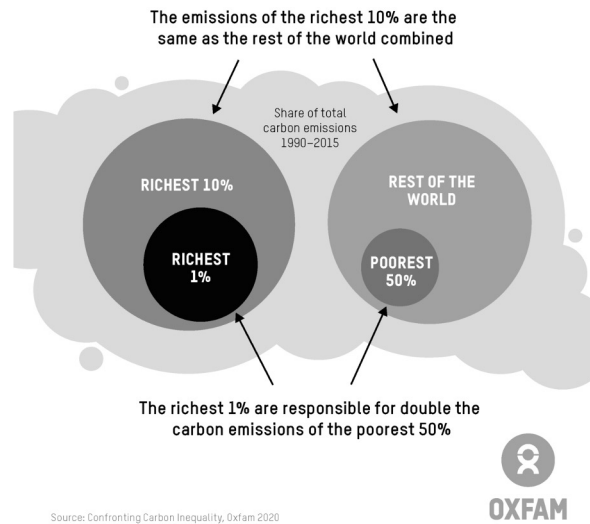
Voorbeeld:
Maximaal 1,5 of 2 graden
opwarming van de aarde?

18

EEN KERNPROBLEEM:

PLANETARY (IN)JUSTICE

III. NIEUWE UITDAGINGEN VOOR MILIEUJURISTEN

NIEUWE VRAGEN VOOR DE RECHTER?

Is een bedrijf verantwoordelijk voor de (mondiale) klimaatimpact van zijn emissies?

Moet de aardopwarming tot 1,5, 1,7, of 2 graden beperkt worden? Wie beslist dat (de rechter of de Tweede Kamer – of Brussel en de VN)?

Heeft de Amstel individuele rechten? En wat zijn de rechten van een kangoeroe?

Heeft een Nederlander hetzelfde “emissierecht” als een Nepalees?

Moet onderzoek naar “geoengineering” gesubsidieerd of juist verboden worden?
Mag je klimaatengineering onderzoeken zonder internationale afspraken hierover?

Zijn families uit Tuvalu in Nederland klimaatvluchtelingen?

Moet Nederland klimaatreparaties aan Pakistan betalen?

Wat is hierbij de rol van democratie, rechtvaardigheid, “wetenschap”, enzovoorts?

21

OPLOSSINGEN?

Hebben we een nieuwe soort jurisprudentie nodig (interdisciplinaire rechtbanken?)

Hebben we een nieuwe juridische opleiding nodig?

Hebben we een nieuwe transnationale/internationale rechtsontwikkeling nodig?

22

DANK U WEL!

E-mail: F.Biermann@uu.nl

Twitter: [@FHBBiermann](https://twitter.com/FHBBiermann)

URL: www.FrankBiermann.org

